

Історія Парфянського царства

у пам'ятках нумізматики

Династія аршакидів

■ Євген Карлов (Лисичанськ)

Правитель Ім'я та титул, роки правління	Роки життя та смерті, вік	Подія	Відношення до попередника	Сім'я, родичі
1. Аршак Вожда племені парнів 247 р. до н. е. Правив декілька місяців.	Дата та місце народження невідомі. Загинув під час бою у 247 р. до н. е. Місце смерті та вік невідомі.	Вожда кочового племені парнів. Спільно з братом скоїв раптовий набіг на Парфію та оволодів країною, віднявши владу у парфянського сатрапа Андрагора у 247 р. до н. е.		Брат – Тіридат I (247—211 рр. до н. е.).
2. Тіридат I (Аршак II) Вожда племені парнів. Прийняв ім'я Аршак II, яке надалі було тронним ім'ям всіх парфянських царів. 247—211 рр. до н. е. Правив 35 років	Дата та місце народження невідомі. Місце смерті та вік невідомі. Помер у 211 р. до н. е. 	Після захоплення Парфії і загибелі брата Аршака підкорив сусідню Гирканию. У 237 р. до н. е. сирійський цар Селевк I виступив проти парфян, але зазнав поразки.	Зайняв трон після загибелі брата Аршака.	Брат – Аршак (?—247 рр. до н. е.). Син – Артабан (211—191 рр. до н. е.).
3. Артабан I 211—191 рр. до н. е. Правив 20 років	Дата та місце народження невідомі. Місце смерті та вік невідомі. Помер у 191 р. до н. е.	У 209 р. до н. е. Антіох III вторгся в Парфію і захопив Гекатомпіл. Артабан I відступив зі своєю армією у Гирканию. Антіох III вивів свою армію на рівнини Гирканий та оволодів царським містом Тімбраксой та, після облоги, містом Сірінкс. Артабан I вступив у переговори з Антіохом та визнав над собою його верховну владу, зберігши свої володіння та царський титул на правах союзника держави Селевкідів.	Успадкував владу від батька Тіридата I.	Батько – Тіридат I (247—211 рр. до н. е.).
4. Пріапат 191—176 рр. до н. е. Правив 15 років	Дата та місце народження невідомі. Місце смерті та вік невідомі. Помер у 176 р. до н. е.	У 190 р. до н. е. Антіох III зазнав поразки від війська Римської імперії під Магнезією. Скориставшись цим Пріапат оголосив про свою незалежність від Селевкідів і розпочав завоювання сусідньої з Парфією Мідії. Оволодів грецькою колонією Аламеею.		
5. Фраат I 176—171 рр. до н. е. Правив 5 років	Дата та місце народження невідомі. Місце смерті та вік невідомі. Помер у 171 р. до н. е.	Продовжив розпочате Пріапатом завоювання Мідії.		
6. Мітридат I 171—138 рр. до н. е. Правив 33 роки	Дата та місце народження невідомі. Місце смерті та вік невідомі. Помер у 138 р. до н. е. 	На кінець 140 р. до н. е. парфяни оволоділи Мідією та просунулися до кордонів Месопотамії. Сирійський цар Деметрій II здійснив декілька походів у Мідію, але був розгромлений та потрапив у полон, після чого Мітридат I захопив Еліманду та Персиду.		Син – Фраат I (138—128 рр. до н. е.).

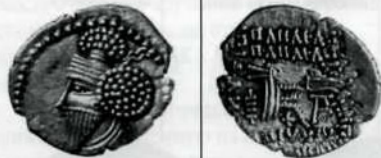

Правитель Ім'я та титул, роки правління	Роки життя та смерті, вік	Подія	Відношення до попередника	Сім'я, родині
<p>7. Фраат II</p> <p>138—128 рр. до н. е. Правив 10 років</p>	<p>Дата та місце народження невідомі. Місце смерті та вік невідомі. Загинув у 128 р. до н. е.</p>	<p>На початку 130-х років Фраат II вів війни у Месопотамії та оволодів її найважливішими центрами – Селевкією та Вавилоном. Сирійський цар Антіох VII намагався повернути Месопотамію. Спочатку парфянці потерпіли поразку у трьох битвах і відступили з Вавилону. Проте, коли Антіох розташував свою армію у горах на зимівлю країну охопило повстання, сирійці були знищені і сам Антіох загинув. Фраат II повністю оволодів Месопотамією, але у 128 р. до н. е. загинув у бою з кочівниками – саками.</p>	<p>Успадкував владу від батька Мітрідата I</p>	<p>Батько – Мітрідат I (171—138 рр. до н. е.). Дядько – Артабан II (128—123 рр. до н. е.).</p>
<p>8. Артабан II</p> <p>127—123 рр. до н. е. Правив 4 роки</p>	<p>Дата та місце народження невідомі. Місце смерті та вік невідомі. Помер у 123 р. до н. е.</p>	<p>Артабан II не зміг примусити кочівників, які вторгнулися в його країну, забратися у свої степи. У 124 р. до н. е. він отримав смертельну рану під час бою з тохарами і наступного року помер.</p>	<p>Зайняв трон після загибелі племінника Франта II.</p>	<p>Племінник – Фраат II (138—128 рр. до н. е.). Син – Мітрідат II (123—87 рр. до н. е.).</p>
<p>9. Мітрідат II</p> <p>123—87 рр. до н. е. Правив 35 років</p>	<p>Дата та місце народження невідомі. Місце смерті та вік невідомі. Помер у 87 р. до н. е.</p>	<p>Успадкував державу від батька у стані повної анархії. Насамперед уклав мир з саками. Створив кінне ополчення для боротьби з кочівниками. Створив замість важкої піхоти загони одягнених у броню вершників. Здійснивши таким чином військову реформу поновив війну з саками та примусив їх у 115 р. до н. е. визнати свою владу. У 120 р. до н. е. підкорив царство Іоспасину, а потім Елімаїду та Персиду. Отримав декілька перемог над вірменами. У 90 р. до н. е. переміг правителя Келесирії та Фінікії Антіоха X. У 88 р. до н. е. став правителем Дамаска.</p>	<p>Успадкував владу від батька Артабана II.</p>	<p>Батько – Артабан II (127—123 рр. до н. е.).</p>
<p>10. Готарз I</p> <p>91—81 рр. до н. е. Правив 10 років</p>	<p>Дата та місце народження невідомі. Місце смерті та вік невідомі.</p>	<p>Вів важку війну з вірменським царем Тіграном II. У 88 р. вірмени захопили Мідію, а у 85 р. до н. е. під їх владу перейшла вся Месопотамія. Готарз I зберіг тільки Центральне Давуріччя з Вавилоном, після чого проти нього виступив претендент на престол Ород I.</p>	<p>Отримав владу від батька Мітрідата II.</p>	<p>Імовірно, батько – Мітрідат II (123—87 рр. до н. е.).</p>

Правитель Ім'я та титул, роки правління	Роки життя та смерті, вік	Подія	Відношення до попередника	Сім'я, родичі
11. Ород I 80—77 рр. до н. е. Правив 3 роки	Дата та місце народження невідомі. Місце смерті та вік невідомі.	У 81—80 рр. до н. е. захопив владу виступивши проти Орода I. 	Оголосив себе царем. 	
12. Синарук 77—70 рр. до н. е. Правив 7 років	Дата та місце народження невідомі. Місце смерті та вік невідомі. Помер у 70 р. до н. е.	Довгі роки провів у полоні у кочівників – сакаруків.	Змінив Орода I як представник більш давньої гілки роду Аршакидів.	Батько – Мітридат I (171—128 рр. до н. е.).
13. Фраат III 70—57 рр. до н. е. Правив 13 років	Дата та місце народження невідомі. Вбитий синами Мітридатом III та Ородом II у 57 р. до н. е. Місце смерті та вік невідомі.	Під час правління Франта III римляни завоювали Сирію і стали західними сусідами Парфії	Успадкував владу від батька.	Батько – Синарук I (77—70 рр. до н. е.).
14. Дарий 70 р. до н. е.	Дата та місце народження невідомі. Місце смерті та вік невідомі.	Принц з династії Аршакидів, сатрап Мідії. Захопив Парфянський трон після вступу на нього Фраата III. Мав успішне, але коротке правління, після чого Фраат повернув собі спадщину		
15. Мітридат III 57—54 рр. до н. е. Правив 3 роки	Дата та місце народження невідомі. Місце смерті та вік невідомі.	Парфянська знать скинула Мітридата III за його жорстокість. Але він не скорився, втік у Римську Сирію, набрав там військо і почав війну з братом. Грецьке населення Месопотамії підтримало Мітридата III і він швидко оволодів Месопотамією та примусив Орода II відступити в Парфію. У 54 р. до н. е. захоплений у полон і страчений.	Був оголошений царем після вбивства батька Франта III	Батько – Фраат III (70—57 рр. до н. е.). Брат – Фраат IV (38 р. до н. е. — 2 р. н. е.)
16. Ород II 57—37 рр. до н. е. Правив 20 років	Дата та місце народження невідомі. Вбитий за наказом сина Франта IV у 37 р. до н. е. Місце смерті та вік невідомі.	Опираючись на вірних східних сатрапів Верни перейшов у наступ та захопив найважливіші міста Давурічя – Селевкію та Вавилон, захопивши царя Мітридата. За часів правління Орода II столицею держави стало невелике місто Ктесифон на східному березі річки Тигр., неподалік Селевкії. Почалися Римсько-Парфянські війни. У 53 р. до н. е. римський триумвір Красс зазнав поразки від парфян. У 51 р. до н. е. почалося парфянське вторгнення в Сирію.	Успадкував владу від батька.	Батько – Фраат III (70—57 рр. до н. е.). Брат – Фраат IV (38 р. до н. е. — 2 р. н. е.)

Правитель Ім'я та титул, роки правління	Роки життя та смерті, вік	Подія	Відношення до попередника	Сім'я, родичі	
17. Пакар I 51—38 рр. до н. е. Правив 13 років	Дата та місце народження невідомі. Загинув у бою поблизу Гіндар. Вік невідомий.	У 51 р. до н. е. парфяни вторглися в Сирію. Гай Кассій, полководець Красса, відкинув їх від Антіохії і парфянська армія відступила за Єфрат. У 40 р. до н. е. почалася нова війна з Римом. Парфяни знову вторглися до Сирії та оволоділи Апамеєю і столицею Сирії Антіохією, Сидоном, Птолемаїдою та Єрусалимом. У 38 р. до н. е. полководець Антонія Публій Вентидей розгромив Пакара I поблизу Гіндаря. Цар та цвіт парфянської армії були знищені.	Соправитель Орода II.	Батько – Ород II (57—37 рр. до н. е.).	
	18. Фраат IV 38 р. до н. е. — 2 р. н. е. Правив 40 років	Дата та місце народження невідомі. Вбитий своїм улюбленим сином та спадкоємцем Фраатом V. Місце смерті та вік невідомі.	Ставши царем відразу ж наказав убити усіх своїх зведених братів (Ород II мав 30 синів), після чого наказав умертвити батька. Проти Фраата IV повсталася Мідія і він почав залеку боротьбу із заколотниками. У 36 р. до н. е. на Парфію напала величезна армія Антонія, але похід римлян виявився невдалим і цар поновив контроль над Мідією. У 30 р. до н. е. Фраат IV був змушений залишити Ктесифон та втікти у Північно-Східні області Парфії, а його трон зайняв Тіридат II. Набравши військо Фраат IV повернувся до Месопотамії, і в 25 р. до н. е. Тіридат II втік до Риму. У 12 р. до н. е. Фраат IV був змушений поступитися тронном Мітридату IV, але за два роки повернув собі владу.	Після загибелі Пакара I Ород II відірся від влади на користь свого другого сина Фраата IV.	Батько – Ород II (57—37 рр. до н. е.). Син – Фраат V (2—4 рр. н. е.).
	19. Тіридат II 30—25 рр. до н. е. Правив 5 років	Дата та місце народження невідомі. Місце смерті та вік невідомі.	Набравши військо у Північно-Східних сатрапіях Парфянського царства та серед кочівників Середньо азійських степів Фраат IV повернувся в Месопотамію і Тіридат II втік до Риму.		Дід – Фраат IV (38 р. до н. е. — 2 р. н. е.).
20. Мітридат IV 12—10 рр. до н. е. Правив 2 роки	Дата та місце народження невідомі. Місце смерті та вік невідомі.				
21. Фраат V 2—4 рр. н. е. Правив 2 роки	Дата та місце народження невідомі. Місце смерті та вік невідомі.	Оголосив богинею і царицею свою мати Музу, гречанку за походженням, після чого вступив з нею у шлюб. У 4 р. н. е. скинутий с трону та вбитий.	Захопив владу вбивши батька Фраата IV	Батько – Фраат IV (38 р. до н. е. — 2 р. н. е.). Брат – Вонон I (7—12 рр. н. е.).	
					

Правитель Ім'я та титул, роки правління	Роки життя та смерті, вік	Подія	Відношення до попередника	Сім'я, родичі
22. Ород III 4—7 рр. н. е. Правив 3 роки	Дата та місце народження невідомі. Місце смерті та вік невідомі.	Жорстокість царя призвела до змови. Вбитий під час полювання.	Представник іншої гілки династії Аршакидів.	
				
23. Вонон I 7—12 рр. – цар Парфії, 12—16 рр. – цар Вірменії. Правив 5 років	Дата та місце народження невідомі. Місце смерті та вік невідомі.	Повернувся з Риму, де перебував у заручниках 15 років, де сприйняв звичаї римської аристократії, не любив полювання, коней та шумних бучних бенкетів, завдяки чому парфянська знать проникла ся до нового царя зневагою. У 12 р. проти Вонона I виступив правитель Мідії Артабан, зять Фраата V. Вонон був розгромлений та втік до Вірменії.	Успадкував владу від батька.	Батько – Фраат IV (38 р. до н. е. – 2 р. н. е.). Брат – Вонон I (7—12 рр. н. е.).
				
24. Артабан III 12—38 рр. Правив 26 років	Дата та місце народження невідомі. Місце смерті та вік невідомі.	За роки попередньої смути центральна влада у Парфії ослабла. В ній виділилися незалежні області, які керувалися місцевими династіями. Артабан III за ради збереження влади узаконив ці процеси. Деяким родичам царя були надані в управління цілі країни, завдяки чому вони перетворилися на напівзалежних від царя правителів. Але, незважаючи на це, положення Артабана III залишалося хитким.	Початок правління Пахлавської гілки династії Аршакидів.	Сини : Готаз II (38—51 рр. до н. е.), та Вардан (39—48 рр. до н. е.). Приймний син — Кіннам (37—38 рр. до н. е.).
				
25. Тіридат III 36—37 рр. Правив 1 рік	Дата та місце народження невідомі. Місце смерті та вік невідомі.	У 35 р. опозиційні парфянські вельможі звернулися з проханням до римського імператора Тіберія відпустити на батьківщину одного з онуків Фраата IV Тіридата, який жив у Римі заручником. Як тільки Тіридат з'явився у Парфії його прибічники зчинили заколот. На їх бік пристав сатрап Месопотамії Орноспад і Тіридат легко оволодів столицею – Ктесифоном. У 37 р. Артабан III відбив у нього столицю і Тіридат втік до Риму.	Проголошений царем опозиційними вельможами.	Дід – Фраат IV (38 р. до н. е. – 2 р. н. е.).
26. Кіннам 37—38 рр. Правив 1 рік	Дата та місце народження невідомі. Місце смерті та вік невідомі.	Недоволені жорстокістю Артабана III парфянські сатрапи посадили на трон його прийомного сина Кіннама. Артабан втік до свого васала – царя Адабени, який допоміг йому повернути владу.	Проголошений царем недоволеними парфянськими сатрапами.	Прийомний батько Артабан III (12—38 рр.).
27. Готарз II 38—51 рр. Правив 13 років	Дата та місце народження невідомі. Місце смерті та вік невідомі.	Протягом 10 років воював з своїм братом Варданом, після смерті якого у 48 р. захопив всю владу. У 49 р. розгромив іншого претендента на трон – Вонона I, якого підтримували римляни.	Успадкував владу від батька.	Батько – Артабан III (12—38 рр.). Брат – Вардан (39—48 рр.).
				

Правитель Ім'я та титул, роки правління	Роки життя та смерті, вік	Подія	Відношення до попередника	Сім'я, родичі
28. Вардан 39—48 рр. Правив близько 10 років	Дата та місце народження невідомі. Місце смерті та вік невідомі.	Протягом 10 років сумісного правління брати то мирилися один з одним, то знову починали воювати.	Успадкував владу від батька, правив разом з братом Готарзом III	Батько – Артабан III (12—38 рр.).
		 		
29. Вонон II 51 р. Правив декілька місяців	Дата та місце народження невідомі. Місце смерті та вік невідомі.		Після вбивства Гортала II царем став сатрап Мідії та брат Артабана III – Вонон II.	Брат – Артабан III (12—38 рр.). Син – Вологез I (51—81 рр.).
				
30. Вологез I 51—81 рр. Правив 30 років	Дата та місце народження невідомі. Місце смерті та вік невідомі.	Енергійний та далекоглядний цар після виснажливої війни з Римом посадив на Вірменський трон свого молодшого брата Тіридата, який став засновником вірменської династії Аршакідів. Проте у самій Парфії за роки його правління царська влада ще більш ослабла. Парфія розпалася на 18 напівзалежних від царської влади держав. Реальну владу цар мав лише у Ктесифоні та Парфії.	Успадкував владу від батька.	Батько – Вонон II (51 р.).
		  		
31. Вардан II 55—58 рр. Правив 3 роки	Дата та місце народження невідомі. Місце смерті та вік невідомі.		Сопровитель батька	Батько – Вологез I (51—81 рр.).
				
32. Пакор II 78—109 рр. Правив 31 рік	Дата та місце народження невідомі. Місце смерті та вік невідомі.	У 80—81 рр. владу у Пакора відібрав Артабан IV. У 105 р. царем виголосив себе брат Пакора Вологез II. Не припинялися і зовнішні війни: на сході з Кубанським царством, на півночі з кочівниками – аланами, а на заході з Римською імперією. У 109 р. Пакор поступився владою на користь іншого свого брата – Ороза.	Спадкоємець Вологеза I	Брати: Артабан IV (80—81 рр.), Ороз (109—128 рр.), Вологез II (105—147 рр.). Син – Ашхадар – цар Вірменії.
		 	 	

Правитель Ім'я та титул, роки правління	Роки життя та смерті, вік	Подія	Відношення до попередника	Сім'я, родичі
33. Артабан IV 80—81 рр. Правив 1 році	Дата та місце народження невідомі. Місце смерті та вік невідомі.		Боровся за владу з Пакором II	Брати: Пакор II (78—109 рр.), Ороз (109—128 рр.), Вологез II (105—147 рр.).
		У 113 р. Ороз змістив з Вірменського престолу Ашхадара, сина Пакора II, і віддав царство своєму ставленнику Партимасиру. У відповідь на ці дії імператор Троян оголосив Парфії війну. У 114 р. римляни захопили Вірменію, а в 115 р. Месопотамію. У 116 р. Троян форсував Тигр поблизу Кордуенських гір і оволодів Кордуеною. Ороз не мав змоги протистояти загарбникам оскільки був зайнятий придушенням повстань у Еліманді та Персиді. Здавши без бою Ктесифон він втік на північ країни. Римляни оволоділи Селевкією, Ктесифоном, Вавилоном, і вийшли до берегів Перської затоки. Але влада Риму на цих територіях була хиткою. Коли Троян здійснював плавання по Перській затоці Месалатамія повстала. У 117 р. після запеклої війни Троян почав відступ з Месопотамії, у тому самому році він помер. Його спадкоємець імператор Адріан терміново відвів римську армію за Євфрат, і уклав з Орозом мир, повернувши йому захоплену Трояном дочку.	Пакор II поступився владою своєму брату – Орозу.	Брати : Артабан IV (80—81 рр.), Пакор II (78—109 рр.), Вологез II (105—147 рр.).
35. Партахмаспат 116 р.	Дата та місце народження невідомі. Місце смерті та вік невідомі.	Маріонетковий цар римського імператора Трояна. Правив на частині Парфянських земель захоплених Римом.		Батько – Ороз I (109—128 рр.).
			Змійняв на троні свого молодшого брата Ороза, з яким ворогував з 105 р.	Брати: Ороз (109—128 рр.), Пакор II (78—109 рр.), Син – Вологез III (148—192 рр.).
36. Вологез II 105—147 рр. Правив 42 роки	Дата та місце народження невідомі. Місце смерті та вік невідомі.	Ворогував із своїм братом і співправителем Орозом. Під час правління вів боротьбу з іншим своїм братом Мітридатом V.	Претендував на трон і боровся з братом Вологезом II	Брати: Ороз (109—128 рр.), Пакор II (78—109 рр.), Син – Вологез III (148—192 рр.).
37. Мітридат V 128—147 рр. Правив 19 років	Дата та місце народження невідомі. Місце смерті та вік невідомі.	Ворогував із своїм братом і співправителем Орозом. Під час правління вів боротьбу з іншим своїм братом Мітридатом V.	Претендував на трон і боровся з братом Вологезом II	Брати: Ороз (109—128 рр.), Пакор II (78—109 рр.), Син – Вологез III (148—192 рр.).

Правитель Ім'я та титул, роки правління	Роки життя та смерті, вік	Подія	Відношення до попередника	Сім'я, родичі
38. Вологез III 148—192 рр. Правив 44 років	Дата та місце народження невідомі. Місце смерті та вік невідомі.	Вологез III був людиною вкрай честолюбною і воєвничою. У 161 р. здійснив спробу оволодіти римською Сирією. Римська армія потрапила в оточення і була повністю розгромлена поблизу Елегія. У 163 р. римляни перейшли у наступ і оволоділи Вірменією. У 164 р. римська армія перейшла Євфрат під Дура-Європос та в запеклій і кривавій битві перемогла парфянське військо. Після цього в битві поблизу Сури римляни знов здолали парфянське військо і захопили Селевкію та Ктесифон, але епідемія чуми зупинила подальше просування римлян. За мирною угодою 164 р. до Римської імперії відійшла Північно-Західна Месопотамія з містами Едесса, Кари, Насибіс та Дура-Європос.	Успадкував владу від батька Вологеза II	Батько – Вологез II (105—147 рр.). Дядя – Ороз (109—128 рр.).
				
39. Ороз II 190 р.	Дата та місце народження невідомі. Місце смерті та вік невідомі.	В історії ім'я цього царя незбереглося, але монети з його зображенням та ім'ям існують.		
				
40. Вологез IV 191—208 рр. Правив 17 років	Дата та місце народження невідомі. Місце смерті та вік невідомі.	У 197 р. здійснив спробу повернути Північну Месопотамію, але отримав відсіч римського імператора Симпатія Севера. Римляни швидко побудували човни і переправили своє військо до Нижнього Двуріччя та захопили та пограбували міста Селевкію, Ктесифон та Вавилон. Було захоплено та перетворено на рабів понад 100.000 їх мешканців. Проте східний кордон Римської імперії залишився сталим.	Успадкував владу від батька Вологеза III.	Батько – Вологез III (148—192 рр.). Сини: Вологез V (208—224 рр.) та Артабан V (212—228 рр.).
				
41. Вологез V 208—224 рр. Правив 16 років	Дата та місце народження невідомі. Вік невідомий.	У 213 р. проти Вологеза виступив його брат Артабан та в запеклій боротьбі захопив Мідію, Парфію та частину Двуріччя з Ктесифоном. У 224 р. зазнав поразки від правителя Персії Арташира I на рівнині Орміздакан у Мідії. Загинув у бою.	Успадкував владу від батька Вологеза IV.	Батько – Вологез IV (208—208 рр.). Брат — Артабан V (212—228 рр.).
				
42. Артабан V 212—228 рр. Правив 16 років	Дата та місце народження невідомі. Вік невідомий.	У 213 р. Артабан виступив проти свого брата Артабана та в запеклій боротьбі захопив Мідію, Парфію та частину Двуріччя з Ктесифоном. У 216 р. у Месопотамію вторглися римські війська на чолі з імператором Каракаллою. У 217 р. Артабан зібрав війська для протистояння вторгненню. У районі Насибіса у римській Месопотамії відбулася запекла триденна битва, в якій жодна сторона не отримала перемоги. У 220 р. від Аршакидів відокремився правитель Персії Арташир I з роду Сасанідів. У 228 р. персидські війська перемогли Артабана, який втік у гори Ірану, але був захоплений у полон. Династія Аршакидів та чотирисотрічне панування парфян скінчилися.	Зайняв трон після загибелі брата Вологеза V.	Батько – Вологез IV (191—208 рр.). Брат — Вологез V (208—224 рр.).
